

- घप *abmessen*: नवार्त्तनियमाय AV. 19, 37, 6.
 — घभि *darauf messen* ÇAT. BR. 3, 9, 4, 8. KĀTJ. ÇR. 10, 1, 5.
 — घव *abmessen*: घवमाय TS. 6, 2, 4, 5.
 — उद्, partic. उन्मित *messend, ein best. Maass habend*: °वस्तु MED. th. 9. कर्पोन्मित *einen K. messend* Suçr. 1, 161, 7. 2, 80, 15. तत्तदुन्मित H. 601. — Vgl. उन्मा, उन्मान, उन्मिति, उन्मेय.
 — उप 1) act. °मासि, °माहि, °मिमिहि, med. °मास्व *zuthellen, verleihen*: वाज्ञान् RV. 1, 92, 7. 4, 22, 10. 7, 19, 11. 26, 5. 9, 76, 3. 10, 28, 12. वसूनि 1, 84, 20. 8, 60, 9. इषः 9, 72, 9. रयिम् 93, 5. — 2) med. *vergleichen*: उपरिष्ठाडुपाचारस्तस्य येनोपमिमीते Nir. 1, 4, 3, 13. उपमिमहे Spr. 2896 nebst Note. न पूर्णचन्द्रेण मुखं नयने वा कुशेशयैः । उत्सकामोपमातुम् (उत्सके नोप ° die neuere Ausg.) HARIV. 8626. उपमितुम् KĀURAP. 43. सहस्रलेषा राजा हि सर्वथैवोपमयीते MBH. 12, 3447. Spr. 948. 4133. उपमित *verglichen* P. 2, 1, 56. ÇĀṆK. zu KĀHĀND. Up. S. 62. स्तनौ मंसग्रन्थो कनककलशावित्युपमिता Spr. 3297. — 3) pass. *zu Passe kommen, von Nutzen sein*: तेजसा सह ज्ञातानां वयः कुत्रोपमयीते Spr. 1962, v. l. — Vgl. 2. उपमा, उपमान, उपमिति (das Beispiel BHARTR. 3, 17 = Spr. 3297 ist zu streichen; vgl. u. 2. am Ende), उपमेय (auch Megh. 53).
 — नि 1) das Maass bestimmen: निमित zur Erkl. von निघ P. 3, 3, 87. चैतुर्निमित *nach dem Augenmaass bestimmt* TBR. 1, 1, 4, 1. दुर्निमित *schlecht gemessen, unregelmässig*: पद् RAGH. 7, 10 = KUMĀRAS. 7, 61. — 2) *anbilden*: नि मायिर्नो ममिरे द्वयमस्मिन् RV. 3, 38, 7. — 3) *veranlassen*: यो वः शायो मयैव निमितः (= निर्मितः Schol.) BHĀG. P. 3, 16, 26.
 — Vgl. निमान, निमेय.
 — परिणि, °मिमोते P. 8, 4, 17, Sch.
 — प्राणि, °मिमोते P. 8, 4, 17, Sch. °माति VOP. 8, 22, 9, 16.
 — निस् 1) *herausbilden, herstellen, machen aus* (abl.), *verfertigen, bauen, schaffen, bilden* überh.: तामात्मनो ऽधि निर्मिमीते TBR. 1, 1, 10, 4. प्रजापतिराम्नात्नं उन्नवशौ निर्मिमीत TS. 2, 1, 4, 4. 5, 3, 5, 4. AIT. BR. 4, 23. इन्द्रो वा एताभिर्महानात्मानं निर्मिमीत 3, 7. ÇAT. BR. 1, 1, 2, 7, 7. 4, 9, 2, 2, 8. 14, 6, 9. 23, 7, 4, 10. निमयिते ऽत्तरिते भूतानि Nir. 2, 8. देवनिर्मितः ÅCV. GRH. 4, 7, 11. — ताभ्यां स शकलाभ्यां च दिवं भूमिं च निर्ममे M. 1, 13. कुम्भं निर्माति चक्रेण कुम्भकारो मृदा (मृदा?) भुवि BRAHMAVAIV. P. bei BOHLEN zu BHARTR. 2, 93. वाराणसीम् — निर्ममे MBH. 13, 1955. RAGH. 13, 28. RĀGA-TAR. 1, 98. 3, 120. यद्यान्यायं निर्ममिरे दाराण्ययतनानि च HARIV. 6308. निर्माय यज्ञायतनम् MBH. 1, 2026. PRAB. 16, 7. नगरम् — निर्मायत RĀGA-TAR. 1, 86. निर्ममे (pass.) 3, 425. ब्राह्मणस्यपतिभ्यां च निर्मितं यन्निवेशनम् MBH. 13, 5073. नगरी मनुना निर्मिता R. 1, 5, 6. SŪRJAS. 12, 37. VID. 231. सुनिर्मितमहापथ R. 2, 80, 19. Spr. 4483. लौकभारसङ्क्षेप (instr.) निर्मिता (शक्तिः) BHATT. 13, 54. बिल्वन्यग्रोधतिन्दुकभस्त्रातकनिर्मितं सर्वागारम् Suçr. 1, 367, 21. VARĀH. BRH. S. 44, 12, 79, 5. 11, 38. स्त्रायु (पाश) HIT. 21, 21. तत्र तैरा निर्मितनीडक्रोडे 80, 14. सर्वभूतानि निर्ममे M. 1, 16. SŪRJAS. 12, 26. निर्ममे योषितं दिव्याम् MBH. 1, 7690. VĀDDHA-KĀN. 10, 17. MĀRK. P. 77, 11. BHĀG. P. 2, 4, 23. यस्मादेषां सुरेन्द्राणां मात्राभ्यो निर्मितो नृपः M. 7, 5. मासमूत्रपुरीषास्थिनिर्मिते च कलेवरे Spr. 2160. कथं नु — निर्मातुं प्रभवन्मनोऽहमिदं द्वयं पुराणो मुनिः VIKR. 9. मायेयं निर्मायि मयेदशी RĀGA-TAR. 3, 56. देवनिर्मितं देशम् M. 2, 17, P. 4, 4, 13. DRAUP. 1, 10. MBH. 1, 7693. 7697. R. 1, 1, 26. Spr. 1970.

- BRAHMA-P. in LA. (II) 36, 22. सर्वेषां तु स नामानि कर्माणि च पृथक्पृथक् । वेदशब्देभ्य एवादौ पृथक्संस्थाश्च निर्ममे ॥ M. 1, 21. MBH. 12, 8536. कामं कामं पुरुषो निर्ममाणः KĀTHOP. 3, 8. निर्मिमीते चित्रम् *ein Bild malen* DAÇAK. 101, 4. ÇĀK. 144. शलाकाञ्जननिर्मितेव KUMĀRAS. 1, 48. कोशं विश्वप्रकाशाख्यं निर्मात् *verfasste Verz. d. Oxf. H. 188, b, 13*. ग्रन्थो निर्मायि 212, a, 13. नाटकं निर्माय PRAB. 2, 18. धर्मम् — प्राक्प्रज्ञापतिनिर्मितम् *festgesetzt, bestimmt* M. 9, 46. बाहुयुद्धमिदं रङ्गे सप्राप्त्रिकमकातरम् । क्रियाबलसमाज्ञातमशस्त्रं निर्मितं पुरा ॥ HARIV. 4697. कृतात्तविक्रितं कर्म पद्वेत्पूर्वनिर्मितम् Spr. 717. सा (वृत्तिः) हि धात्रैव निर्मिता 2889. विनाशकालः — देवनिर्मितः 4808. भावी चक्रवर्ती निर्मितः *bestimmt zu* KĀTHĀS. 44, 87. निर्मातु मर्मव्यग्रामं *hervorbringen, bewirken* Glt. 3, 14. धर्षणम् — परनिर्मिताम् Spr. 1323. PĀNĀT. 138, 5. त्वया मत्कुलतपो निर्मितः 237, 8. BHĀG. P. 5, 14, 7. तां (नीतिं) वेदक्रेषि निर्मातुम् *an den Tag legen* MBH. 12, 3904. अतिरात्रौ च निर्मितौ so v. a. *begangen, gefeiert* R. ed. Bomb. 1, 14, 42. वंहीयसौ लघिष्ठा वा गिरं निर्माति वागिमनः so v. a. *sprechen wie es ihnen gefällt* Cit. bei KULL. zu M. 3, 64. — 2) निर्मित so v. a. *निवृत्त oder स्वतन्त्र vom Opferthier*: पशवः सौम्याश्च निर्मिताश्च निर्मितः ऐन्द्रायः ÅCV. ÇR. 3, 8, 3. 4. — Vgl. निर्मा. निर्माण, निर्मातर, निर्मिति. — *caus. verfertigen, bauen, schaffen, bilden lassen*: रत्नावल्याख्यया वधा विहारं निर्मापयत् RĀGA-TAR. 3, 476. ब्रह्मा निर्मापयामास दिव्यनारो तिलोत्तमाम् KĀTHĀS. 13, 136.
 — घभिनिस् *bilden, verfertigen, bauen, schaffen*: चैत्यः पूर्वकालाभिनिर्मितः R. 3, 76, 30. (हिमाचलम्) अभिनिर्मितं प्रतिनिधिं जगतामिव शंभुना KIR. 3, 3. प्रबोधचन्द्रोदयं नाम नाटकमभिनिर्माय *verfassen* PRAB. 2, 18, v. l.
 — परिनिस् 1) *abgrenzen, abstecken*: (यज्ञभूमिः) याज्ञकैः परिनिर्मिता R. GORR. 1, 13, 2. — 2) *festsetzen, bestimmen*: प्रलयं न विज्ञानन्ति घात्मनः परिनिर्मिताम् MBH. 12, 13018.
 — प्रतिनिस् *bilden, verfertigen*: ईशानहेतोः प्रतिनिर्मितां तां (शक्तिम्) लष्ट्वा MBH. 9, 908.
 — विनिस् *bilden, verfertigen, bauen, schaffen*: तिलं तिलं समानीय रत्नानां यद्विनिर्मिता (अप्सरः) MBH. 1, 7696. अस्त्रं ब्रह्मविनिर्मितम् R. 3, 80, 18. वंशविनिर्मितं *aus Bambusrohr verfertigt* VARĀH. BRH. S. 44, 4. 49, 4. 79, 12. विहारं विनिर्ममे RĀGA-TAR. 1, 106. 3, 23. 157. KĀTHĀS. 71, 68. PĀNĀT. 1, 11, 14. वज्रेण (instr.) किं विनिर्ममे (pass.) । मनो मे BHATT. 14, 56. NAISH. 22, 48, 57 (°माति). चिह्नभूतो विभूत्यर्थमयं (पिण्डः) धात्रा विनिर्मितः MBH. 3, 2700. स्वकल्पनाविनिर्मितपदार्थः PRAB. 27, 7. धनद्विनिर्मितं (सरस्) PĀNĀT. 256, 6. उद्याने देवीविनिर्मिते *angelegt* KĀTHĀS. 8, 12. देव्या तस्या भर्ता विनिर्मितः *bestimmt als* HARIV. 10033. KĀTHĀS. 34, 222. तेषामामरणं भिन्ना प्रायश्चित्तं विनिर्मितम् Spr. 2300. विधात्रा विनिर्मितम् — विभूषणं मौनमपाण्डितानाम् 3340. उद्गात्रे च तथोदीची दक्षिणेषा विनिर्मिता R. 1, 13, 48 (40 GORR.). अतिरात्रे विनिर्मिते (अतिरात्रौ च निर्मितौ ed. Bomb.) so v. a. *begangen, gefeiert* 45. — Vgl. विनिर्माण, विनिर्मातर, विनिर्मिति.
 — संनिस् *zusammenbilden, zusammensetzen aus* (abl.): सर्वेभ्यो वा एष ह्नेदभ्यः संनिर्मितः AIT. BR. 4, 3, 4.
 — परि (ringsum) *messen*: परि यो रश्मिना द्विवो ऽन्तान्ममे पृथिव्याः RV. 8, 23, 18. शर्म्यया परिमिमीते TS. 6, 2, 1. सप्तविंशतिसंख्या परि-